

Lapsen oikeuksien komitea

Loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista¹

I. Johdanto

1. Komitea käsitteli Suomen yhdistetyt viidennen ja kuudennen määräaikaisraportin (CRC/C/FIN/5–6) 2710. ja 2711. kokouksissaan, jotka pidettiin 15. ja 16. toukokuuta 2023, ja hyväksyi nämä loppupäätelmät 2728. kokouksessaan, joka pidettiin 26. toukokuuta 2023.
2. Komitea pitää myönteisenä, että sopimusvaltio antoi yhdistetyt viidennen ja kuudennen määräaikaisraporttinsa noudattaen yksinkertaistettua raportointimenettelyä, mikä mahdollisti selvemmän käsityksen saamisen lapsen oikeuksien tilanteesta sopimusvaltiossa. Komitea arvostaa sopimusvaltion monialaisen valtuuskunnan kanssa käytyä rakentavaa vuoropuhelua.

II. Toteutetut täytäntöönpanotoimet ja sopimusvaltion edistyminen

3. Komitea pitää myönteisinä niitä erilaisia lainsäädännöllisiä, institutionaalisia ja poliittisia toimenpiteitä, jotka sopimusvaltio on toteuttanut pannakseen yleissopimuksen täytäntöön, mukaan lukien ensimmäisen kansallisen lapsistrategian laadinta (2021) ja rikoslain uudet säännökset seksuaalirikoksista (2023).
4. Komitea pitää myönteisenä myös sopimusvaltion liittymistä seuraaviin asiakirjoihin:
 - a) lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen valinnainen pöytäkirja valitusmenettelystä, huhtikuussa 2014;
 - b) yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista, toukokuussa 2016;
 - c) kansainvälinen yleissopimus kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta, maaliskuussa 2023;
 - d) ilmastonmuutosta koskevaan Yhdistyneiden kansakuntien puitesopimukseen perustuva Pariisin sopimus, marraskuussa 2016.

III. Keskeiset huolenaiheet ja suositukset

5. Komitea muistuttaa sopimusvaltiota kaikkien yleissopimuksella turvattujen oikeuksien jakamattomuudesta ja keskinäisestä riippuvuudesta ja korostaa, että kaikki näissä loppupäätelmissä annetut suositukset ovat tärkeitä. Komitea kiinnittää sopimusvaltion huomiota suosituksiin seuraavista asioista, joiden osalta on ryhdyttävä kiireellisiin toimenpiteisiin: yhdenvertaisuus (16. kohta), lapsiin kohdistuva väkivalta, mukaan lukien seksuaalinen riisto ja hyväksikäyttö (23. kohta), perheestään erillään elävät lapset (27. kohta), vammaiset lapset (30. kohta), turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttajalapset (39. kohta) sekä lapsia koskeva lainkäyttö (41. kohta).

¹ Komitea hyväksyi loppupäätelmät 93. istunnossaan (8.–26. toukokuuta 2023).

6. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa koko kestävä kehityksen Agenda 2030 -toimintaohjelman täytäntöönpanoprosessin ajan, että lapsen oikeudet toteutuvat lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen, lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tehdyn valinnaisen pöytäkirjan sekä lasten myynnistä, lapsiprostituutiosta ja lapsipornografiasta tehdyn valinnaisen pöytäkirjan mukaisesti. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio varmistaa lasten tarkoituksenmukaisen osallistumisen sen politiikkojen ja niiden ohjelmien suunnitteluun ja toteuttamiseen, joiden avulla kaikki 17 kestävä kehityksen tavoitetta pyritään saavuttamaan lasten osalta.

A. Yleiset täytäntöönpanotoimenpiteet (4,42 artikla ja 44 artiklan 6 kappale)

Lainsäädäntö

7. Komitea pitää myönteisinä hyvinvointialueita koskevia oikeudellisia uudistuksia ja hallituksen esitystä (HE 144/2022 vp) lapsiin kohdistuneiden rikosten käsittelyn jouduttamisesta. Komitea suosittelee kuitenkin, että sopimusvaltio

- a) harkitsee yleissopimuksen sisällyttämistä kansalliseen lainsäädäntöön;
- b) ryhtyy toimenpiteisiin vahvistaakseen lapsen oikeuksia koskevaa vaikutusarviointia lainsäädäntöprosessissa;
- c) uudistaa saamelaisiin liittyvää lainsäädäntöä, erityisesti saamelaislasten kulttuuristen ja kielellisten oikeuksien osalta.

Koordinointi

8. Komitea pitää myönteisenä, että sopimusvaltio on laatinut pysyvän kansallisen lapsistrategian, joka sisältää kansallisen tason koordinointitehtävän. Komitea suosittelee, että kyseinen uusi koordinointielin velvoitetaan varmistamaan yleissopimuksen täytäntöönpanon tehokas koordinointi valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti sekä eri aloilla, kuten koulutuksen, terveyden, sosiaalipalvelujen ja lapsia koskevan lainkäytön alalla.

Resurssien kohdentaminen

9. Komitea palauttaa mieliin yleiskommenttinsa nro 19 (2016) julkisesta budjetoinnista lasten oikeuksien toteuttamiseksi ja suosittelee, että sopimusvaltio sisällyttää lapsen oikeuksiin perustuvan lähestymistavan valtion budjetointiprosessiin ja

- a) toteuttaa järjestelmän, jonka avulla seurataan lapsille suunnattujen resurssien kohdentamista, käyttöä ja valvontaa kaikkialla sopimusvaltiossa, mukaan lukien hyvinvointialueet ja kunnat, ja arvioi kaikilla aloilla, miten tehdyt investoinnit palvelevat lapsen etua;
- b) määrittelee budjettipolitiikan, joka koskee heikossa tai haavoittuvassa asemassa olevia lapsia, kuten vammaisia, vähemmistöryhmiin kuuluvia ja köyhyydessä eläviä lapsia sekä turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttajalapsia;
- c) vahvistaa valtakunnan ja kuntien tasolla läpinäkyvät ja osallistavat budjetointiprosessit, joihin kansalaisyhteiskunta, suuri yleisö ja lapset voivat tehokkaasti osallistua.

Tiedonkeruu

10. Komitea pitää myönteisenä niiden indikaattorien kehittämistä, joiden avulla arvioidaan, mihin suuntaan lapsen oikeuksien toteutuminen etenee. Komitea palauttaa kuitenkin mieliin aiemmat suosituksensa ja suosittelee, että sopimusvaltio

- a) vahvistaa edelleen tiedonkeruujärjestelmänsä kaikki yleissopimuksen osa-alueet käsittävien laadullisten ja määrällisten indikaattorien osalta;

b) varmistaa lasten tilanteen tarkastelua helpottaakseen, että tiedot eritellään myös lasten vammaisuuden, maahanmuuttaja-aseman, sosiaalis-taloudellisen taustan, vähemmistöön (esim. romaneihin) tai alkuperäiskansaansa (saamelaisiin) kuulumisen ja haavoittuvan aseman, kuten vanhempien vankilassaolon, väkivaltaisten olosuhteiden tai sijaishuollossa olon, mukaan;

c) varmistaa tietojen tehokkaan koordinoinnin ja jakamisen asianomaisten ministeriöiden ja yhteisöjen kesken sekä tietojen käyttämisen lapsen oikeuksia koskevien politiikkojen ja hankkeiden muodostamiseen, valvontaan ja arviointiin.

Riippumaton valvonta

11. Komitea panee merkille, että lapsiasiavaltuutetun resursseja on vahvistettu, mutta suosittelee aiemmasta suosituksesta muistuttaen, että sopimusvaltio

a) myöntää riittävät taloudelliset ja tekniset resurssit mahdollistaakseen yleissopimuksen täytäntönpäannon edistymisen säännöllisen valvonnan ja arvioinnin;

b) vahvistaa edelleen lapsiasiavaltuutetun riippumattomuutta muun muassa varmistamalla, ettei tulosjohtamisen järjestelmä vaaranna toiminnan riippumattomuutta ja että kaikista hallituksen antamista toimeksiannoista sovitaan neuvotellen;

c) vahvistaa lapsille suunnattua tiedottamista varmistaakseen, että kaikki lapset ovat tietoisia oikeudestaan tehdä kanteluja eri kantelumenettelyjä noudattaen, mukaan lukien eduskunnan oikeusasiamiehelle, ja että he saavat tähän tarvittavan tuen, sekä varmistaa, että kaikki tehdyt kantelut tutkitaan ja käsitellään lapsiystävällisellä tavalla;

d) lisää lasten ja vanhempien tietoisuutta valitusmenettelystä tehdystä yleissopimuksen valinnaisesta pöytäkirjasta.

Aineiston jakaminen, tiedottaminen ja koulutus

12. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) jatkaa tiedottamista lapsen oikeuksista sekä suuren yleisön että ammattihenkilöstön keskuudessa, muun muassa jakamalla lapsiystävällistä opetusmateriaalia, ja edistää lasten aktiivista osallistamista kansalaisyhteiskuntaan, muun muassa laajoihin hankkeisiin;

b) varmistaa, että kaikille lasten hyväksi ja lasten parissa työskenteleville ammattihenkilöille annetaan jatkuvasti ja järjestelmällisesti koulutusta lapsen oikeuksista sekä yleissopimuksesta ja sen valinnaisista pöytäkirjoista, kuten valitusmenettelyä koskevasta pöytäkirjasta.

Kansainvälinen yhteistyö

13. Komitea kiittää sopimusvaltiota sen pitkäaikaisesta sitoutumisesta viralliseen kehitysapuun, mutta panee merkille, ettei sopimusvaltio ole toteuttanut sitoumustaan saavuttaa kansainvälisesti sovittu tavoite, joka on 0,7 prosenttia BKTL:sta vuoteen 2015 mennessä. Komitea kannustaa sopimusvaltiota vahvistamaan edelleen lapsen oikeuksiin perustuvaa lähestymistapaa kauppasopimuksissaan ja kehitysapupolitiikassaan ja -ohjelmissaan, muun muassa arvioimalla kansainvälisen avun ja yhteistyön ohjelmien vaikutuksia lapsen oikeuksiin.

Lapsen oikeudet ja yritystoiminta

14. Komitea panee arvostaen merkille, että sopimusvaltio on hyväksynyt YK:n yritystoimintaa ja ihmisoikeuksia koskevien ohjaavien periaatteiden kansallisen toimeenpanosuunnitelman. Komitea on kuitenkin huolestunut siitä, etteivät lapsen oikeuksia loukanneet yritykset joudu oikeudellisesti vastuuseen näistä loukkauksista. Komitea palauttaa mieliin yleiskommenttinsa nro 16 (2013) sopimusvaltioiden velvoitteista, jotka koskevat yritystoiminnan vaikutusta lasten oikeuksiin, ja suosittelee, että sopimusvaltio

- a) säätää oikeushenkilöiden vastuuta koskevaa kansallista lainsäädäntöä, jota sovelletaan sopimusvaltion alueella toimiviin tai sieltä hallinnoitaviin yrityksiin ja niiden tytäryrityksiin, jotta pystytään tunnistamaan, estämään, lieventämään ja määrittelemään toiminnat, jotka vaikuttavat haitallisesti ihmisoikeuksiin tai vaarantavat lapsen oikeudet muun muassa maapallon lämpenemisestä johtuvilla riskeillä;
- b) ottaa vastuullisuuden ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi käyttöön valvontamekanismit, joiden avulla pystytään tutkimaan ja hyvittämään yritysten tekemät lapsen oikeuksien loukkaukset;
- c) vaatii, että yritykset arvioivat liiketoimintansa vaikutukset ympäristöön ja terveyteen liittyviin sekä muihin lapsen oikeuksiin, kuulevat asianomaisia tahoja näistä vaikutuksista, julkistavat ne kaikilta osin ja esittävät suunnitelmat niiden käsittelemiseksi.

B. Yleiset periaatteet (2, 3, 6 ja 12 artikla)

Yhdenvertaisuus

15. Komitea pitää myönteisinä rasmin vastaista ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelmaa, toimenpideohjelmaa kiusaamisen ehkäisemiseksi, kansallista romanipoliittista ohjelmaa (2023–2030) sekä vammaisia henkilöitä koskevaa toimintaohjelmaa. Komitea on kuitenkin syvästi huolestunut lapsiin ja nuoriin sukupuolen, iän, kielen, ja kansallisen tai etnisen alkuperän, maahanmuuttajataustan perusteella, vammaisiin lapsiin, sekä lesbo-, homo-, bi-, trans- ja intersukupuolisiin lapsiin kohdistuvasta jatkuvasta syrjinnästä ja kiusaamisesta.

16. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

- a) tehostaa syrjinnän, kuten rotusyrjinnän, vihapuheen ja viharikosten, torjuntaa;
- b) voimistaa pyrkimyksiään parantaa sellaisten kohdennettujen politiikkojen ja ohjelmien vaikuttavuutta, joilla pyritään poistamaan lasten syrjintä kaikilta suomalaisen yhteiskunnan aloilta ja kaikista yhteiskuntapiireistä, mukaan lukien kansalaisyhteiskunta, yhteisöt sekä itse lapset ja nuoret varhaisesta iästä alkaen;
- c) hyväksyy toimenpiteitä, joihin sisältyy yhdenvertaisuutta edistäviä tiedotuskampanjoita ja joiden avulla lisätään tiedotusvälineissä viestejä, jotka voivat osaltaan muuttaa ihmisten menettelyä ja käyttäytymistä, jotta saataisiin muutetuksi niitä sosiaalisia normeja, jotka edistävät syrjintää erityisesti sellaisten syiden kuin etnisen alkuperän, maahanmuuttaja-aseman, vammaisuuden, uskonnon, seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin, muiden muassa, perusteella.

Lapsen etu

17. Komitea pitää myönteisenä lapsen edun sisällyttämistä lukuisiin lakeihin, mutta on huolestunut siitä, ettei tätä useinkaan sovelleta johdonmukaisesti. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

- a) takaa lapsen edun periaatteen oikean ja järjestelmällisen soveltamisen kaikilla aloilla, joilla lapsen oikeuksia suojellaan, noudattaen komitean yleiskommenttia nro 14 (2013) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon;
- b) perustaa valvontamekanismeja, joiden avulla mitataan lapsen edun periaatteen vaikutusta, myös perustuslaillisenä periaatteena, ohjelmia toteutettaessa ja lainsäädäntö-, hallinto- ja tuomioistuimenmenettelyissä sekä huoltajuusasioissa ja yhteydenpidossa vanhempiin, sijaishuoltojärjestelyissä, lakia rikkoneita nuoria koskevassa lainkäytössä, turvapaikka-asioissa, etenkin palautettaessa lähtömaahansa kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneita vanhempia, sekä tuettaessa lapsia, jotka ovat rikosten uhreja tai todistajia;
- c) järjestää ohjausta ja koulutusta kaikille ammattihenkilöille, jotka työskentelevät palvelujen tarjoamisen ja lasten ja nuorten oikeuksien parissa, sekä lisää ja tehostaa kaikkien niiden toimivaltaisten viranomaisten koulutusta, jotka vastaavat lapsen edun periaatteen soveltamisesta.

Oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen

18. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa pyrkimyksiään ehkäistä lasten itsemurhia, mukaan lukien vammaiset lapset, lapset, jotka eivät koe kuuluvansa heille syntymässä annettuun sukupuoleen, transsukupuoliset lapset ja ilman huoltajaa maahan saapuneet turvapaikanhakijalapsat, ja perustaa viranomaisten välisiä työryhmiä selvittämään lasten kuolemia tehostaakseen ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä. Lisäksi komitea suosittelee, että sopimusvaltio jatkaa kiireellisesti toimintaa kotiuttaakseen aseellisten selkkausten alueilta kaikki Suomen kansalaisten lapset.

Lapsen näkemysten kunnioittaminen

19. Komitea panee merkille, ettei lasten näkemyksiä oteta järjestelmällisesti huomioon heitä koskevassa päätöksenteossa ja että lastensuojelulain (417/2007) mukaan vain 12 vuotta täyttäneellä lapsella on virallisesti mahdollisuus tulla kuulluksi. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) takaa, että kaikki lapset voivat ilmaista mielipiteensä ja tulla kuulluksi kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa, tuomioistuimissa ja hallintomenettelyissä edellyttämättä vanhemman tai huoltajan suostumusta, kiinnittäen erityistä huomiota päätöksentekoon, joka koskee maahanmuuttoa ja turvapaikkaa, huoltajuutta, asumista ja yhteydenpitoa, suojelutoimenpiteiden toteuttamista sijaishuollossa, sosiaalipalveluja ja perheväkivaltaa;

b) hyväksyy tarvittavat lainsäädäntömuutokset, joilla varmistetaan, että lasten näkemyksiä kuullaan ja ne otetaan huomioon edellä mainitussa päätöksenteossa riippumatta heidän iästään;

c) ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin taatakseen, että kaikki kunnat ottavat käyttöön politiikat ja rakenteet, kuten nuorisoneuvostot, joiden avulla toteutetaan lasten osallistumisoikeus kaikilla yhteiskunnan aloilla ja etenkin paikallisessa päätöksenteossa;

d) tehostaa toimenpiteitä, joilla edistetään kaikkien lasten, myös heikossa asemassa olevien lasten, tarkoituksenmukaista ja voimaantunutta osallistumista perheessä, yhteisöissä ja kouluissa sekä osallistetaan lapset päätöksentekoon kaikissa lapsiin liittyvissä asioissa paikallisessa ja valtakunnallisessa politiikanteossa;

e) takaa ja varmistaa, että kaikille lasten parissa ja hyväksi työskenteleville ammattihenkilöille, mukaan lukien tuomareille, opettajille ja nuorisotyöntekijöille, annetaan järjestelmällisesti asianmukaista koulutusta lapsen oikeudesta tulla kuulluksi ja saada mielipiteensä huomioon otetuiksi ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

C. Kansalaisoikeudet ja -vapaudet (7, 8 ja 13–17 artikla)

Kansalaisuus

20. Komitea on huolestunut siitä, että kansalaisuudettomuuden riski kasvaa, jolleivät valtion virkahenkilöt varmista lasten asianmukaista rekisteröintiä sopimusvaltiossa syntyneiksi ennen kuin heidät poistetaan maasta. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) helpottaa edelleen lasten kansalaisuuden saamista syntymässä, jos he saattaisivat muutoin jäädä kansalaisuudettomiksi, ja varmistaa erityisesti, että valtion virkahenkilöt rekisteröivät asianmukaisesti kaikki sopimusvaltiossa syntyneet lapset ennen kuin heidät poistetaan maasta, koska muutoin he saattavat olla vaarassa jäädä ilman kansalaisuutta ja peruspalveluja ja kansalaisuudettomuuden riski voi kasvaa;

b) hyväksyy vireillä olevat lainsäädännön muutokset, jotka koskevat kansalaisuudettomuuden ehkäisemistä ja vähentämistä sekä näihin liittyviä menettelyjä.

Oikeus yksityisyyteen ja mahdollisuuteen saada asianmukaista tietoa

21. Komitea palauttaa mieliin yleiskommenttinsa nro 25 (2021) digitaaliseen ympäristöön liittyvistä lapsen oikeuksista ja suosittelee, että sopimusvaltio

a) tehostaa sääntelyään ja suojelupolitiikkaansa suojellakseen lasten oikeuksia ja turvallisuutta digitaalisessa ympäristössä;

b) varmistaa, että tiedonsaantiin ja digitaaliseen ympäristöön pääsyä koskevilla säädöksillä suojellaan lapsia haitalliselta sisällöltä ja aineistolta sekä verkossa esiintyviltä riskeiltä;

c) jatkaa pyrkimyksiään parantaa lasten, opettajien ja perheiden digitaalista lukutaitoa ja muita digitaalisia taitoja.

D. Lapsiin kohdistuva väkivalta (19 artikla, 24 artiklan 3 kappale, 28 artiklan 2 kappale, 34 artikla, 37 artiklan a kohta ja 39 artikla)

Lapsiin kohdistuva väkivalta, mukaan lukien seksuaalinen riisto ja hyväksikäyttö

22. Komitea pitää myönteisinä Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelmaa (2020–2025), kansallista toimenpideohjelmaa kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa (2021), Barnahus-hanketta sekä seksuaalista väkivaltaa koskevia rikoslain muutoksia, mutta on syvästi huolestunut siitä, että

a) lapsiin kohdistuu paljon väkivaltaa, kuten seksuaalista ahdistelua, raiskauksia, seksuaalista hyväksikäyttöä, seksuaalista riistoa, sukupuolittunutta väkivaltaa ja verkkoväkivaltaa;

b) erityisen haavoittuvia ovat tytöt, vammaiset lapset, sijaishuollossa olevat lapset, maahanmuuttaja- ja pakolaislapset sekä sosiaalis-taloudellisesti heikossa asemassa olevat lapset;

c) sopimusvaltiolta puuttuu lainsäädäntökehys, jonka avulla varmistettaisiin lapsiystävällisessä ympäristössä tapahtuvien oikeustutkinnallisten kuulemisten monialainen koordinointi ja niitä koskevat laatuvaatimukset sekä kattavat tukipalvelut väkivallan uhreille (Barnahus), eikä kaikilla lapsilla ole mahdollisuutta saada erikoistunutta tukea;

d) lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyn toimenpidesuunnitelman toteuttamiseen ei ole määritelty ja osoitettu resursseja, ja toimintaohjelman täytäntöönpanolle on määriteltävä selvästi eri tasojen vastuut;

e) sosiaalipalveluihin ja sosiaalivirastojen saavutettavuuteen ei ole osoitettu riittävästi resursseja käsiteltäessä lapsiin kohdistettuun hyväksikäyttöön ja perheväkivaltaan liittyviä asioita;

f) sopimusvaltiolta puuttuu keskitetty mekanismi lasten seksuaalista hyväksikäyttöä ja riistoa koskevien tietojen keräämistä varten.

23. Komitea vaatii, että sopimusvaltio

a) reagoi lapsiin kohdistuvaan väkivaltaan sen kaikissa muodoissa ja kaikissa olosuhteissa, muun muassa myöntämällä riittävät henkilö- ja rahoitusresurssit, joiden avulla voidaan tehokkaasti toteuttaa Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelma (2020–2025), ja varmistaa oikeusperustan monialaisten ja lapsiystävällisten Barnahus-palvelujen koordinoinnille;

b) varmistaa, että strategioihin ja suunnitelmiin sisältyy kohdennetut toimenpiteet, jotka koskevat tyttöjä, vammaisia lapsia, sosiaalis-taloudellisesti heikossa asemassa olevia lapsia, maahanmuuttajalapsia ja vähemmistöryhmiin (romaneihin ja saamelaisiin) kuuluvia lapsia, ja että niitä varten myönnetään asianmukaiset resurssit ja niissä käsitellään kattavasti seksuaalista riistoa ja hyväksikäyttöä;

c) varmistaa, että verkkoväkivallan ja verkon ulkopuolisen väkivallan, mukaan lukien koulukiusaamisen, torjumiseksi ryhdytään tehokkaisiin ennalta ehkäiseviin ja suojelutoimenpiteisiin, ja teettää tutkimusta väkivallan juurisyistä;

d) ryhtyy toimenpiteisiin kaikenlaisen kiusaamisen torjumiseksi, hyväksyy ja ajantasaistaa erilaisia ohjelmia kiusaamisen ehkäisemiseksi, ryhtyy jatkotoimiin niiden perusteella ja muuttaa lainsäädäntöään tämän mukaisesti;

e) tehostaa ja vakioi Barnahus-mallin kansallista toteuttamista varmistaakseen, että kaikilla jonkinlaisen väkivallan, myös seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen riiston, kohteeksi joutuneilla lapsilla on mahdollisuus saada moniammatillista tukea sekä päästä lääkärin tutkittavaksi ja traumakeskeiseen terapiaan;

f) varmistaa, että kaikki lapsiin kodissa tai kodin ulkopuolella kohdistuneet väkivaltatapaukset tutkitaan tehokkaasti ja niihin puututaan, että väkivallantekijät saatetaan syytteeseen ja heitä rangaistaan tekojensa vakavuutta vastaavilla seuraamuksilla ja että uhrien on mahdollista saada asianmukaista terapiaa, toipua, sopeutua uudelleen yhteiskuntaan ja saada hyvitystä;

- g) lisää puuttumista lasten keskinäiseen väkivaltaan, myös urheilussa ja vapaa-ajan toiminnassa tapahtuvaan seksuaaliseen hyväksikäyttöön ja väkivaltaan;
- h) varmistaa, että lapsilla on mahdollisuus käyttää luottamuksellisia ja lapsiystävällisiä ilmoitusmekanismeja, kuten puhelinpalveluja, joiden avulla he voivat ilmoittaa kaikenlaisesta väkivallasta ja hyväksikäytöstä, ja kannustaa lapsia käyttämään näitä mekanismeja;
- i) tehostaa edelleen sellaisia tiedotus- ja koulutusohjelmia, erilaiset kampanjat mukaan lukien, joihin osallistuu lapsia, lisätäkseen suuren yleisön, opettajien, terveydenhuollon ammattihenkilöiden, sosiaalityöntekijöiden ja muiden lasten parissa ja hyväksi työskentelevien ammattihenkilöiden tietoisuutta kaikenlaisesta väkivallasta ja hyväksikäytöstä sekä määrittääkseen asianmukaiset toimijat ja raportoidakseen niille;
- j) sisällyttää lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa käsitteleviä koulutusohjelmia korkea-asteen koulutukseen soveltuvin osin ja varmistaa, että lasten parissa ja hyväksi työskenteleville ammattihenkilöille annetaan pakollista koulutusta väkivallasta;
- k) varmistaa, että järjestelmällisesti kootaan ja analysoidaan tietoa kaikista ilmoitetuista, tutkituista ja syytteesen saatetuista lapsiin kohdistuneista väkivallatapauksista ja että tehdään säännöllisesti kattavia uhritutkimuksia, jotta saadaan tietoa Väkivallaton lapsuus -toimenpidesuunnitelman toteuttamista varten.

Haitalliset käytännöt

24. Komitea palauttaa mieliin naisten syrjinnän poistamista käsittelevän komitean yleissuosituksen nro 31 ja yhdessä sen kanssa annetun lapsen oikeuksien komitean yleiskommentin nro 18 (2019) haitallisista käytännöistä ja suosittelee, että sopimusvaltio

- a) varmistaa, että intersukupuolisten lasten tarpeetonta lääkehoitoa ja kirurgista hoitoa lykätään turvallisesti, kunnes lapset pystyvät itse antamaan tietoon perustuvan suostumuksensa, ja tarjoaa intersukupuolisille lapsille ja heidän perheilleen asianmukaiset sosiaali-, terveys- ja psykologipalvelut sekä neuvonnan ja tuen;
- b) antaa hyvitystä ja tukea intersukupuolisille lapsille, joita on tarpeettomasti hoidettu lääkityksellä tai leikkauksilla, mukaan lukien peruuttamattomilla lääketieteellisillä toimenpiteillä, joskus ilman lapsen itsensä suostumusta, ja varmistaa, etteivät vanhentumissäännökset estä näiden lasten oikeussuojan toteutumista;
- c) tehostaa toimenpiteitä, joilla pyritään ehkäisemään naisten sukuelinten silpomista, muun muassa myöntämällä riittävästi resursseja tiedotuskampanjoihin, uhrien tukemiseen ja asianomaisten ammattiryhmien kouluttamiseen, jotta he osaavat tunnistaa mahdolliset uhrin.

E. Perheympäristö ja sijaishuolto (5 ja 9–11 artikla, 18 artiklan 1 ja 2 kappale, 20, 21 ja 25 artikla sekä 27 artiklan 4 kappale)

Perheympäristö

25. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

- a) tehostaa edelleen sosiaalipalvelujen tarjoamista koko maassa sosiaalipalvelujen tehokkaalla koordinoinnilla paikallisesti ja hyvinvointialueilla;
- b) tehostaa perheille annettavaa tukea, kuten sovittelupalveluja avio- ja avoerotapauksissa, ja tarjoaa lapsille tarvittaessa asianmukaista neuvontaa ja traumatukea;
- c) edistää avio- tai avoeron jälkeistä yhteishuoltajuutta ja tarjoaa perheneuvontaa varmistaakseen muun muassa säännöllisen yhteydenpidon lapsen ja vanhemman välillä tilanteissa, joissa jompikumpi vanhemmista asuu ulkomailla;
- d) ryhtyy toimenpiteisiin, joilla järjestetään alkoholi- ja päihdeongelmallisille vanhemmille asianmukaiset tuki- ja hoitopalvelut sekä lapsille erityistä tukea ja pyritään siten estämään perheiden hajoaminen.

Erillään perheestään elävät lapset

26. Komitea pitää myönteisinä niitä toimenpiteitä, joilla on pyritty tehostamaan lasten huoltoa ja suojelua koskevaa lainsäädäntöä, mutta on edelleen huolestunut siitä, että

- a) sopimusvaltiossa on paljon lapsia, jotka elävät erillään perheestään;
- b) lastensuojelulain täytäntöönpanoon ei ole käytettävissä riittävästi henkilö- ja rahoitusresursseja;
- c) laitoshuollon ja perhehoidon olosuhteita ja laatua ei valvota riittävästi muun muassa siltä osin kuin on kyse lasten suojelusta väkivallalta ja hyväksikäytöltä;
- d) sijaishuollossa olevilla lapsilla ei ole riittävästi mahdollisuuksia saada tietoa oikeuksistaan ja käyttää lapsiystävällisiä kanavia ilmoittaakseen väkivallasta;
- e) sijaishuollon päättymisen jälkeen lapsia ei tueta riittävillä toimenpiteillä.

27. Komitea kiinnittää sopimusvaltion huomiota lasten sijaishuoltoa koskeviin Yhdistyneiden kansakuntien ohjeisiin¹ ja suosittelee, että sopimusvaltio

- a) hyväksyy lasten sijaishuollon kokonaisvaltaisen strategian ja varmistaa, ettei lapsia eroteta perheistään, ellei se ole välttämätöntä ja heidän etunsa mukaista, ja että päätöksiä lasten sijoittamista sijaishuoltoon arvioidaan säännöllisesti uudelleen perheiden yhdistämiseksi;
- b) takaa riittävät henkilö- ja rahoitusresurssit lasten sijaishuollon strategian ja lastensuojelulain täytäntöönpanoa varten muun muassa lisäämällä ammattihenkilöiden määrää ja valmiuksia;
- c) varmistaa, että sijaishuollon olosuhteiden ja laadun valvontaa varten on olemassa asianmukaiset valvontamekanismit;
- d) varmistaa, että sijaishuollossa olevilla lapsilla on mahdollisuus saada lapsiystävällistä tietoa oikeuksistaan ja että he voivat ilmaista omat näkemyksensä sijoittamistaan koskevassa päätöksenteossa ja koko sijaishuollossa olonsa ajan;
- e) varmistaa, että käytettävissä on saavutettavat ja lapsiystävälliset kanavat, joiden avulla voidaan ilmoittaa väkivallasta ja hyväksikäytöstä ja saada hyvitystä niistä, ja että lapsille tiedotetaan säännöllisesti heidän oikeuksistaan;
- f) varmistaa, että lapsille suunnitellaan sijaishuollon jälkeiset yksilölliset jatkopolut tarkoituksena tarjota heille sosiaalista, koulutuksellista ja muuta asianmukaista tukea, jotta he sopeutuisivat onnistuneesti uudelleen perheeseen ja yhteiskuntaan.

Vankilassa olevien vanhempien lapset

28. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio vahvistaa kuntien valmiuksia tarjota tietoa ja apua vankilassa olevien vanhempien lapsille sekä tukea lasten säännöllistä henkilökohtaista yhteydenpitoa vanhempiensa kanssa.

F. Vammaiset lapset (23 artikla)

29. Komitea pitää myönteisenä vammaisten henkilöiden oikeuksista tehdyn yleissopimuksen toista kansallista toimintaohjelmaa, mutta on huolestunut siitä, että

- a) vammaisia lapsia ei osallisteta onnistuneesti yleisopetukseen;
- b) kehitysvammaisia lapsia sijoitetaan pitkäaikaisesti laitoksiin;
- c) vammaisten lasten näkemyksiä ei oteta riittävästi huomioon;
- d) vammaisten lasten osallistamista estävät sosiaaliset esteet.

¹ Yleiskokouksen päätöslauselma 64/142, liite.

30. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

- a) vahvistaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan kaikille vammaisille lapsille osallistava opetus yleisopetuksessa, muun muassa mukauttamalla opetussuunnitelmia ja opetusta, antamalla asianmukaiset resurssit ja valmiudet sekä sijoittamalla erityisopettajia ja ammattihenkilöitä siten, että vammaiset lapset ja oppimisvaikeuksia kokevat lapset saavat yksilöllistä tukea ja asianmukaista huomiota;
- b) estää kehitysvammaisten lasten pitkäaikaisen sijoittamisen laitoksiin ja vähentää sitä asettaen etusijalle perhehoidon ja yhteisöperustaisten palvelujen järjestämisen näille lapsille;
- c) varmistaa vammaisten lasten oikeuden saada kaikki mielipiteidensä muodostamiseen tarvitsemansa tiedot, tulla kuulluksi ja saada asianmukaista tukea kommunikointiin kaikessa heitä koskevassa päätöksenteossa;
- d) vahvistaa vammaisten lasten sosiaalisen osallistamisen ja yksilöllisen kehityksen tukemista.

G. Perusterveydenhuolto ja sosiaalihuolto (6 artikla, 18 artiklan 3 kappale, 24 ja 26 artikla, 27 artiklan 1–3 kappale ja 33 artikla)

Terveys ja terveystalvet

31. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

- a) tehostaa muun muassa terveydenhuollon ammattihenkilöiden koulutuksen avulla toimenpiteitä, joilla varmistetaan lapsille mahdollisuus saada nopeasti ja tehokkaasti hyvälaatuisia terveystalvet koko maassa, ja kiinnittää erityistä huomiota heikossa asemassa oleviin ja syrjäytyneisiin lapsiin, kuten sijaishuollossa oleviin lapsiin, köyhyydessä eläviin lapsiin, saamelaislapsiin sekä turvapaikanhakija- ja pakolaislapsiin, lapsiin, jotka eivät koe kuuluvansa heille syntymässä annettuun sukupuoleen, ja lapsiin, jotka ovat jääneet tai ovat vaarassa jäädä ilman vanhempiensa huoltoa;
- b) tarjoaa sosiaali- ja terveystalvet kaikille, myös paperittomille, lapsille ja raskaana oleville naisille;
- c) tiedottaa perheille rintaruokinnan tärkeydestä ja seuraa äidinmaidonkorvikkeiden kansainvälisen markkinointikoodin täytäntöönpanoa;
- d) varmistaa, että lasten itsemääräämisoikeus ja oikeus osallistumiseen otetaan huomioon läpileikkaavana asiana kaikilla sosiaali- ja terveydenhuollon aloilla.

Mielenterveys

32. Komitea pitää myönteisinä kansallista mielenterveysstrategiaa ja itsemurhien ehkäisyohjelmaa, mutta panee huolestuneena merkille, että masennus, ahdistuneisuus ja itsensä vahingoittaminen ovat yleisiä lasten keskuudessa, ja suosittelee, että sopimusvaltio

- a) antaa kiireellisesti asianmukaiset resurssit, panee täytäntöön mielenterveysstrategian, järjestää päihdehuollon talvet sekä uudistaa lastensuojelulain;
- b) tehostaa lapsille tarkoitettuja mielenterveystalvet ja -ohjelmia muun muassa varmistamalla, että i) kouluissa, säilöönottotiloissa ja vankiloissa sekä kaikkien alueiden kunnissa on saatavilla terapiatalvet; ii) käytettävissä on riittävä määrä päteviä ammattihenkilöitä, kuten lapsipsykologeja ja lastenpsykiatreja, vastaamaan lasten mielenterveystalvet oikea-aikaisesti; ja iii) nämä talvet, etenkin ennaltaehkäisevät ja varhaisen puuttumisen talvet, sovitetaan erikseen tyttöjen, turvapaikanhakija- ja pakolaislasten, pienituloisten kotitalouksien, vammaisten lasten sekä lesbo-, homo- ja biseksuaalisten, transsukupuolisten ja intersukupuolisten lasten tarpeisiin;
- c) panostaa ennalta ehkäiseviin toimenpiteisiin, puuttuu lasten itsemurhien suuren määrän ja mielenterveysongelmien taustalla oleviin syihin ja varmistaa, että lasten näkökulma otetaan huomioon kehitettäessä heille tarkoitettuja talvet näiden ongelmien ratkaisemiseksi;

d) varmistaa, ettei lapsille määrätä lääkkeitä muun muassa ahdistuneisuuden, masennuksen, psykosomaattisten häiriöiden sekä aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriön (ADHD) hoitamiseen, ellei se ole lääketieteellisesti ehdottoman tarpeellista ja ellei lapsen etua ole arvioitu yksilöllisesti, ja että lääkäreille, lapsille ja lasten vanhemmille annetaan asianmukaisesti tietoa muista kuin lääkinnällisistä vaihtoehdoista ja näiden lääkkeiden mahdollisista sivuvaikutuksista;

e) tarjoaa mielenterveysongelmia kokevien lasten vanhemmille ja huoltajille yhteisöperustaista koulutusta ja tukea, kuten ajoittaisia kotikäyntejä.

Nuorten terveys

33. Komitea pitää myönteisenä seksuaalikasvatuksen sisällyttämistä kansallisiin opetussuunnitelmien perusteisiin, mutta palauttaa mieliin yleiskommenttinsa nro 20 (2016) lapsen oikeuksien täytäntöönpanosta nuoruusiässä ja suosittelee, että sopimusvaltio

a) hyväksyy kokonaisvaltaisen ja tehokkaan sukupuolisensitiivisen nuoria koskevan seksuaali- ja lisääntymisterveyspolitiikan sekä jakaa terveydenhuoltoyhteisölle tietoa LHBTTI-lasten ja -nuorten, etenkin transnuorten, terveydestä;

b) varmistaa, että kaikki lapset saavat ikänsä mukaista seksuaali- ja lisääntymisterveyskasvatusta, johon sisältyy opetusta sukupuolten tasa-arvosta, seksuaalisesta moninaisuudesta, seksuaali- ja lisääntymisterveyteen liittyvistä oikeuksista, vastuullisesta vanhemmuudesta ja seksuaalikäyttäytymisestä sekä väkivallan ehkäisemisestä;

c) tehostaa pyrkimyksiään estää huumeiden, alkoholin ja tupakan käyttöä nuorten keskuudessa ja puuttua siihen erityisesti kouluissa sekä varmistaa, että hoitoa tarvitsevat nuoret tunnistetaan varhaisessa vaiheessa ja ohjataan asianmukaisesti hoitoon;

d) varmistaa, että lapset ja nuoret, joilla on pelaamishäiriöitä, peliriippuvuutta ja muita verkko-riippuvuuden muotoja, saavat tarvittavan avun ja tuen;

e) ottaa käyttöön varhaisen havaitsemisen ohjelmat ja mekanismit pystyäkseen puuttumaan syömishäiriöisten tyttöjen suureen määrään ja ryhtyy toimiin edistääkseen terveellistä elämäntapaa.

Ilmastonmuutoksen vaikutus lapsen oikeuksiin

34. Komitea pitää myönteisenä, että sopimusvaltio on säätänyt ilmastolain (2022), mutta suosittelee, että sopimusvaltio

a) varmistaa, että kansalliset ilmastonmuutosta, sen hillitsemistä ja siihen sopeutumista koskevat politiikat, säädökset, strategiat ja ohjelmat pannaan täytäntöön yleissopimuksella turvattuja oikeuksia noudattaen, sisällyttää näihin lasten suojelun ja ottaa huomioon lasten tarpeiden ja näkemysten kiireellisyyden;

b) arvioi ilmastotoimien ja hillintätoimenpiteiden mahdollisia vaikutuksia lapsiin, muun muassa saamelaislapsiin, ja heidän oikeuksiinsa;

c) ryhtyy lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin noudattaakseen ylikansallisia velvoitteitaan, jotka liittyvät sellaisiin ympäristövaikutuksiin, joita lapsen oikeuksiin kohdistuu ulkomailla muun muassa sopimusvaltion alueella harjoitettavassa tai sieltä hallinnoitavassa yritystoiminnassa ja kansainvälisessä yhteistyössä.

Elintaso

35. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) välttää sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin;

b) tehostaa edelleen politiikkaansa, jolla pyritään varmistamaan riittävä elintaso kaikille lapsille, muun muassa parantamalla vammaisten lasten, turvapaikanhakijalasten ja laittomasti maassa oleskelevien lasten taloudellista tilannetta ja lisäämällä heille maksettavia sosiaaliturvaetuuksia;

- c) kehittää toimenpiteitä, joilla ehkäistään asunnottomuutta, ja tarjoaa kiireellisesti asianmukaisen ja pitkäaikaisen sosiaalisen asunnon ja muita tukitoimenpiteitä niitä tarvitseville perheille;
- d) kokoaa ja julkaisee tilastoja katuoloissa elävien lasten ja tilapäismajoituksessa asuvien lasten määrästä sekä ryhtyy toimenpiteisiin vastatakseen asianmukaisesti heidän tarpeisiinsa.

H. Koulutus, vapaa-aika ja kulttuuritoiminta (28–31 artikla)

Koulutus, koulutuksen tavoitteet ja ihmisoikeuskasvatus

36. Komitea panee merkille sopimusvaltion edistämän osallistavan opetuksen periaatteen, mutta on huolestunut edelleen lasten eriarvoisuudesta, kun on kyse mahdollisuudesta päästä hyvälaatuiseen koulutukseen, suurista osaamisen eroista maahanmuuttajataustaisten lasten ja muiden lasten välillä sekä syrjinnästä, ahdistelusta ja koulukiusaamisen yleisyydestä. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) varmistaa heikossa asemassa oleville lapsille, kuten romanilapsille, vammaisille lapsille, turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttajalapsille, sijaishuollossa oleville lapsille ja sosiaalis-taloudellisesti heikossa asemassa olevien perheiden lapsille, yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä hyvälaatuiseen koulutukseen muun muassa: i) myöntämällä resurssit, joilla varmistetaan julkisen koulutuksen hyvä laatu ja saavutettavuus, sekä sääntelemällä ja valvomalla yksityisiä kouluja ja kotiopetusta, jotta koulutusjärjestelmän epäyhdenvertaisuuteen voidaan puuttua; ii) tarjoamalla maahanmuuttajataustaisille lapsille hyvälaatuista valmennusta perusopetukseen ja iii) säätämällä perusopetuksen Suomessa ja Ahvenanmaalla pakolliseksi kaikille lapsille, myös turvapaikanhakijalapsille, laittomasti maassa oleskeleville lapsille ja tilapäisen oleskeluluvan saaneille lapsille;

b) vähentää ja ehkäisee koulunkäynnin keskeyttämisiä ja toistuvia koulupoissaoloja muun muassa hyväksymällä kansallisen strategian, laatimalla ohjeet tällaisten tapausten tunnistamista, rekisteröintiä ja käsittelyä varten sekä kokoamalla säännöllisesti tietoja näihin ilmiöihin liittyvien toimenpiteiden toteuttamista varten;

c) varmistaa, että saatavilla on hyvälaatuista monikielistä ja monikulttuurista opetusta, jossa ei sallita syrjiviä asenteita maahanmuuttaja-, romani- ja saamelaislapsia kohtaan, muun muassa järjestämällä kouluihin asianmukaiset materiaalit, monikieliset opettajat ja opetusvälineet;

d) tehostaa toimenpiteitä, joilla torjutaan kouluissa esiintyvää väkivaltaa, kuten seksuaalista ahdistelua, kiusaamista, verkkokiusaamista ja verkkoväkivaltaa, ja varmistaa, että nämä toimenpiteet sisältävät ennaltaehkäisyn, varhaisen havaitsemisen mekanismit, puuttumiskäytännöt, opettajien pakollisen koulutuksen, lasten voimaannuttamisen sekä tiedottamisen kiusaamisen ja väkivallan hättävähaituksista;

e) varmistaa lasten ja nuorten aktiivisen osallistumisen koulutuspolitiikan muodostamiseen;

f) tehostaa ihmisoikeuksien ja lapsen oikeuksien sekä yleissopimuksen periaatteiden opettamista koulujen pakollisen opetuksen suunnitelmassa kaikissa koulutusmuodoissa sekä koulutettaessa ja tuettaessa opettajia ja muuta opetusalan ammattihenkilöstöä; kehittää ihmisoikeuskasvatuksen opetusmateriaaleja, joiden avulla edistetään kulttuurienvälistä vuoropuhelua sekä lisätään kunnioitusta ja arvostusta rotujen, kulttuurien ja sukupuolten moninaisuutta sekä muunlaista moninaisuutta kohtaan; ja tehostaa kulttuurien moninaisuuden, vähemmistöjen oikeuksien ja yhdenvertaisuuden opetusta opettajille.

Lepo, vapaa-aika, virkistystoiminta, kulttuurielämä ja taiteet

37. Komitea palauttaa mieliin yleiskommenttinsa nro 17 (2013) lapsen oikeudesta lepoon, vapaa-aikaan, leikkiin, virkistystoimintaan, kulttuurielämään ja taiteisiin sekä suosittelee, että sopimusvaltio

a) varmistaa, että urheilu-, virkistys-, vapaa-ajan-, kulttuuri- ja taidetoimintaa on saatavilla turvallisesti ja esteettömästi tytöille, vammaisille lapsille, turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalapsille, heikossa sosiaalis-taloudellisessa asemassa oleville lapsille ja maaseudun lapsille;

b) varmistaa, että kaikki kunnat tarjoavat lapsille maksutonta ja kohtuuhintaista vapaa-ajantointia;

c) tehostaa toimenpiteitä, joilla torjutaan urheilussa esiintyvää erottelua, hyväksikäyttöä ja ahdistelua, sekä tutkii viipymättä kaikki ilmoitetut hyväksikäyttö- ja ahdistelutapaukset;

d) osallistaa lapset täysimittaisesti vapaa-aikaa, leikkiä, virkistystä, kulttuurielämää ja taidetta koskevien politiikkojen ja ohjelmien politiikan toteuttamisen suunnitteluun, laadintaan ja valvontaan.

I. Erityiset suojelutoimenpiteet (22, 30, 32, 33, 35, 36 artikla, 37 artiklan b–d kohta ja 38–40 artikla)

Turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttajalapsen, mukaan lukien ilman huoltajaa maahan saapuneet lapset

38. Komitea palauttaa mieliin siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksia käsittelevän komitean yleiskommentit nro 3 ja 4 sekä yhdessä niiden kanssa annetut lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit nro 22 ja 23 lasten ihmisoikeuksia koskevista yleisperiaatteista kansainvälisen siirtolaisuuden yhteydessä (2017). Komitea on vakavasti huolestunut nykyisistä ilman huoltajaa maahan saapuneita lapsia ja perheenyhdistämistä koskevista käytännöistä, kuten perheenyhdistämisen oikeudellisista ja tuloihin liittyvistä esteistä, turvapaikkahakemusten käsittelyajoista, mahdollisuudesta saada palveluja sekä turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalasten säilöönottokäytännöstä.

39. Komitea vaatii sopimusvaltiota varmistamaan turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttajalasten oikeuksien kunnioittamisen kaikilta osin

a) tehostamalla toimenpiteitä, joilla varmistetaan, että turvapaikanhakija-, pakolais- ja maahanmuuttajalapsen edun oikeusperiaate otetaan ensisijaisesti huomioon kaikissa turvapaikkaprosesseissa ja maahanmuuttoa koskevissa päätöksissä ja menettelyissä, etenkin ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten osalta, ja että heidän näkemyksiään kuullaan, muun muassa: i) varmistamalla, että kaikki turvapaikkaa koskevat vaatimukset arvioidaan yksilöllisesti ja lapsisensitiivisesti; ii) harkitsemalla lapsen edun selvittämisen sisällyttämistä maahanmuuttolainsäädäntöön; ja iii) varmistamalla, että vanhempiensa väkivaltaisesti kohtelemia tai hyväksikäyttämiä ja heistä erotettuja ja huostaan otettuja lapsia ei poisteta maasta hyväksikäyttävien vanhempiensa mukana;

b) lyhentämällä turvapaikkahakemusten käsittelyaikoja ja säätämällä lainsäädäntöä, jolla varmistetaan, että kaikilla turvapaikkaa hakevilla ja tilapäistä suojelua nauttivilla lapsilla, myös ilman huoltajaa maahan saapuneilla lapsilla, on mahdollisuus saada nopeasti kohtuuhintaisia ja hyvälaatuisia psykososiaalisia ja kotouttavia tukipalveluja sekä terveys-, sosiaali- ja koulutuspalveluja, mukaan lukien päivähoitopalvelut;

c) myöntämällä turvapaikan kaikille ilman huoltajaa maahan saapuneille lapsille, poistamalla perheenyhdistämisen oikeudelliset ja tuloihin liittyvät esteet, mahdollistamalla sen kaikille pakolais- ja turvapaikanhakijalapsille ilman syrjintää ja ottamalla käyttöön vaihtoehtoiset huoltojärjestelyt ilman huoltajaa maahan saapuneita lapsia varten;

d) varmistamalla, että ilman huoltajaa maahan saapuneet lapset annetaan viipymättä pätevän edunvalvojan huostaan ja että he saavat säännöllisesti yksilöllisiin tarpeisiinsa sovitettua tukea;

e) lopettamalla turvapaikanhakija- ja maahanmuuttajalasten säilöönoton.

Lapsia koskeva lainkäyttö

40. Komitea on huolestunut

a) oikeudenkäyntien kestosta;

b) lasten eristämisestä tutkintavankeuden aikana;

c) lasten sijoittamisesta suorittamaan rangaistuksiaan samoihin tiloihin aikuisten kanssa;

d) säilöönottotiloissa annettavan opetuksen puutteellisuudesta.

41. Komitea palauttaa mieliin yleiskommenttinsa nro 24 (2019) lapsen oikeuksista rikosoikeusjärjestelmässä ja suosittelee, että sopimusvaltio

a) laatii lasten rikosten ehkäisemiseksi strategian, joka perustuu lapsirikollisuuden, erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden, juurisyitä koskeviin tutkimuksiin ja analyysihin, sekä varmistaa, että strategiaan sisällytetään varhainen puuttuminen vaarassa tai haavoittuvassa asemassa olevien lasten tilanteeseen ja heidän perheidensä tukeminen;

b) lyhentää oikeudenkäyntien kestoa;

c) varmistaa, ettei lapsia pidetä eristettyinä tutkintavankeuden aikana;

d) edistää aktiivisesti rikoksista syytetyille lapsille kohdennettuja tuomioistuinten ulkopuolisia toimenpiteitä, kuten oikeudenkäynnille vaihtoehtoisia ratkaisumenettelyjä, sovittelua, neuvontaa ja näyttöön perustuvia terapiapalveluja, sekä mahdollisuuksien mukaan muiden kuin vapausrangaistusten, kuten ehdollisen vankeuden tai yhdyskuntapalvelun käyttöä; säätää koetusajalle määraajat ja selvittää, ettei se merkitse näyttöä syyllisyydestä;

e) varmistaa niissä poikkeustilanteissa, joissa vapauden riistäminen on perusteltua viimesijaisena keinona, etteivät lapset joudu suorittamaan rangaistuksiaan samoissa tiloissa aikuisten kanssa, että lapsia pidetään vapautensa menettäneinä mahdollisimman vähän aikaa ja että vapauden riistämisen tarve arvioidaan säännöllisesti uudelleen toimenpiteen peruuttamista ajatellen;

f) tarjoaa järjestelmällisesti pitkäaikaisia palveluja lapsille, joita pidetään vapautensa menettäneinä, ja varmistaa säilöönottotiloissa annettavan opetuksen laadun.

J. Lasten osallistumisesta aseellisiin selkkauksiin tehdyn valinnaisen pöytäkirjan täytäntöönpano

42. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio

a) ehkäisee ja kieltää kansallisella lainsäädännöllään aseiden, myös pienaseiden, kevytaseiden ja asejärjestelmien osien, kaupan ja viennin sellaisiin maihin, joissa lapsia tiedetään tosiasiallisesti tai mahdollisesti värvättävän tai käytettävän vihollisuuksiin;

b) perustaa mekanismin, jonka avulla pystytään varhaisessa vaiheessa tunnistamaan lapset, joita on saatettu värvätä tai käyttää vihollisuuksiin, ja varmistaa, että heitä tuetaan toipumaan fyysisesti ja psyykkisesti sekä sopeutumaan uudelleen yhteiskuntaan.

K. Kansainvälisten ihmisoikeusasiakirjojen ratifioiminen

43. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio harkitsee ratifioivansa kansainvälisen yleissopimuksen siirtotyöläisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuksista tehostakseen edelleen lapsen oikeuksien toteutumista.

L. Yhteistyö alueellisten elinten kanssa

44. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio jatkaa Euroopan neuvoston kanssa tekemäänsä yhteistyötä yleissopimuksen ja muiden ihmisoikeusasiakirjojen täytäntöön panemiseksi sekä sopimusvaltiossa että muissa Euroopan neuvoston jäsenvaltioissa.

IV. Täytäntöönpano ja raportointi

A. Jatko-toimenpiteet ja tiedottaminen

45. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio ryhtyy kaikkiin asianmukaisiin toimenpiteisiin varmistakseen, että näissä loppupäätelmissä annetut suositukset pannaan täytäntöön kaikilta osin ja että suositusten lapsiystävällinen versio saatetaan laajalti lasten saataville ja sitä jaetaan lapsille, myös heikoimmassa asemassa oleville lapsille. Komitea suosittelee myös, että yhdistetyt viides ja kuudes määräaikaisraportti, kirjalliset vastaukset asialuetteluun ja nämä loppupäätelmät saatetaan laajalti saataville sopimusvaltion kielillä ja lapsiystävällisinä versioina.

B. Kansallinen raportointi- ja valvontamekanismi

46. Komitea suosittelee, että sopimusvaltio tehostaa raportointi- ja valvontamekanismiaan pysyvänä valtion järjestelmänä, jonka tehtävänä on koordinoita ja laatia raportteja toimitettavaksi kansainvälisille ja alueellisille ihmisoikeusmekanismeille ja toimia yhdessä näiden kanssa sekä koordinoita ja seurata sopimuksiin perustuvien velvoitteiden ja näiden mekanismien suositusten ja päätösten kansallista täytäntöönpanoa ja niihin liittyviä kansallisia jatkotoimenpiteitä. Komitea korostaa, että tällaisen järjestelmän tukena olisi oltava riittävästi ja jatkuvasti sitä varten osoitettua henkilöstöä ja että sillä olisi oltava valmiudet konsultoida järjestelmällisesti Suomen kansallisen ihmisoikeusinstituution ja kansalaisyhteiskunnan kanssa.

C. Seuraava raportti

47. Komitea määrää ja ilmoittaa sopimusvaltion yhdistettyjen seitsemännen ja kahdeksannen määräaikaisraportin määräajan kahdeksanvuotiseen tarkastelukierrokseen perustuvan, ennakoitavan raportointiaikataulun mukaisesti, laadittuaan mahdollisesti sopimusvaltiolle raportointia edeltävän asia- ja kysymysluettelon. Raportin sanamäärä ei saisi ylittää 21 200:aa sanaa (ks. yleiskokouksen päätöslauselma 68/268, 16. kohta). Jos sopimusvaltio antaa määrätyn sanamäärän ylittävän raportin, sopimusvaltiota pyydetään lyhentämään raporttia. Jollei sopimusvaltio pysty tarkistamaan raporttia ja antamaan sitä uudelleen, raportin muokkaamista komitean käsiteltäväksi ei voida taata.

= = =